

**Izbeigta tiesvedība lietā par Černobiļas atomelektrostacijas avārijas seku
likvidēšanas dalībnieku un Černobiļas atomelektrostacijas avārijas rezultātā cietušo
personu sociālās aizsardzības likuma normu**

2012. gada 1. martā Satversmes tiesa ir pieņēmusi lēmumu par tiesvedības izbeigšanu lietā Nr. 2011-12-01 „Par Černobiļas atomelektrostacijas avārijas seku likvidēšanas dalībnieku un Černobiļas atomelektrostacijas avārijas rezultātā cietušo personu sociālās aizsardzības likuma pārejas noteikumu 1. punkta atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 91. pantam”.

Apstrīdētā norma

Černobiļas atomelektrostacijas avārijas seku likvidēšanas dalībnieku un Černobiļas atomelektrostacijas avārijas rezultātā cietušo personu sociālās aizsardzības likuma (turpmāk – Černobiļas likums) pārejas noteikumu 1. punkts noteic, ka invaliditātes pensijas un apgādnieka zaudējuma pensijas, kas piešķirtas līdz šā likuma spēkā stāšanās dienai un aprēķinātas kaitējuma atlīdzības apmērā, pārrēķina, ievērojot šādus nosacījumus:

1) pārrēķinu veic, izmantojot šādu formulu:

$$P = 90 \% VS \times DZ, \text{ kur}$$

P ir pensijas apmērs (latos),

VS – darba samaksa – Centrālās statistikas pārvaldes aprēķinātā mēneša vidējā bruto darba samaksa sabiedriskajā sektorā strādājošajiem par 2010. gada I ceturksni (latos),

DZ – darbaspēju zaudējuma pakāpe (procentos);

2) visas invaliditātes pensijas un apgādnieka zaudējuma pensijas, kas piešķirtas līdz šā likuma spēkā stāšanās dienai un aprēķinātas kaitējuma atlīdzības apmērā, pārrēķina ar 2010. gada 1. jūliju;

3) ja pārrēķinātās pensijas apmērs pēc stāvokļa uz 2010. gada 1. jūliju ir mazāks, nekā tas bija pirms pārrēķina, saglabā iepriekšējo pensijas apmēru;

4) ja personai, kurai piešķirta invaliditātes pensija, pēc 2010. gada 1. jūlija mainās darbspēju zaudējuma pakāpe (procentos) vai invaliditātes smaguma pakāpe, pensiju pārrēķina, izmantojot šā punkta 1. apakšpunktā norādīto formulu, ņemot par pamatu no jauna noteikto darbspēju zaudējuma pakāpi (procentos) un visus tos indeksus, kuri saskaņā ar likumu “Par valsts pensijām” attiecīgajai pensijai piemēroti laikposmā no 2010. gada 1. jūlija līdz pensijas pārrēķinam;

5) ja darbspēju zaudējuma pakāpe (procentos) vai invaliditātes smaguma pakāpe personai paaugstinās, pārrēķinātās pensijas apmērs nedrīkst būt mazāks par pensijas apmēru pirms pārrēķina.

Lietas fakti

Pieteikuma iesniedzējs – Latvijas Republikas Tiesībsargs – norādīja, ka apstrīdētajā normā ietvertais tiesiskais regulējums novērš atšķirīgo attieksmi pret invaliditātes pensijas un apgādnieka zaudējuma pensijas saņēmējiem. Tomēr šis regulējums ierobežojot to personu tiesības uz kaitējumu kompensējošu sociālo nodrošinājumu, kuras invaliditātes pensijas vietā saņem vecuma pensiju.

Tāpat tiesībsargs uzskata, ka nedz Černobiļas likums, nedz likums „Par valsts pensijām” neparedzot vecuma pensijas pārrēķināšanu personām, kurām invaliditātes pensijas vietā piešķirta vecuma pensija sakarā ar likumā noteiktā vecuma sasniegšanu. Tādējādi apstrīdētā norma pieļaujot atšķirīgu attieksmi pret personām, kuras atrodas vienādos un salīdzināmos apstākļos.

Tiesas secinājumi un lēmums

Satversmes tiesa visupirms izvērtēja, vai apstrīdētā norma ierobežo to personu tiesības, kurām invaliditātes pensijas vietā piešķirta vecuma pensija, un secināja, ka Černobiļas likums neregulē vecuma pensijas pārrēķināšanas kārtību personām, kurām invaliditātes pensijas vietā, sasniedzot noteiktu vecumu, tiek piešķirta vecuma pensija, un nenosaka tiesību ierobežojumus šai personu grupai.

Satversmes tiesa secināja, ka likumdevēja mērķis ir bijis visus ar vecuma pensijas izmaksu saistītos jautājumus attiecībā uz personām, kurām invaliditātes pensijas vietā piešķirta vecuma pensija, regulēt likumā „Par valsts pensijām”, nevis citos normatīvajos aktos. Tādējādi visi ar vecuma pensijas piešķiršanu un pārrēķināšanu saistītie jautājumi

regulējami likumā „Par valsts pensijām”, tostarp arī jautājums par apstrīdētajai normai pielīdzināma tiesiskā regulējuma noteikšanu attiecībā uz personām, kurām invaliditātes pensijas vietā piešķirta vecuma pensija.

Nemot vērā, ka apstrīdētā norma neierobežo tiesības personām, kurām invaliditātes pensijas vietā piešķirta vecuma pensija, bet likuma „Par valsts pensijām” normas pieteikumā nav apstrīdētas, turklāt lietas dalībnieki nebija izteikušies par šā likuma normu atbilstību Satversmei, Satversmes tiesa izbeidza tiesvedību lietā Nr. 2011-12-01 „Par Černobiļas atomelektrostacijas avārijas seku likvidēšanas dalībnieku un Černobiļas atomelektrostacijas avārijas rezultātā cietušo personu sociālās aizsardzības likuma pārejas noteikumu 1. punkta atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 91. pantam”.

Papildus Satversmes tiesa norādīja, ka likumdevējam ir tiesības noteikt kārtību dažādu sociālo pakalpojumu apmēra aprēķināšanai, tostarp paredzēt atšķirīgu pensijas aprēķināšanas kārtību personām, kurām piešķirta invaliditātes pensija vai vecuma pensija. Tādējādi likumdevējam ir rīcības brīvība izvērtēt, vai personām, kurām Černobiļas AES avārijas rezultātā iegūtās invaliditātes pensijas vietā piešķirta vecuma pensija, būtu paredzama tāda pati pensijas apmēra aprēķināšanas kārtība kā personām, kurām joprojām ir piešķirta invaliditātes pensija. Tai pašā laikā likumdevējam saglabājas Satversmes 91. pantā noteiktais pienākums nodrošināt vienlīdzīgu attieksmi pret personām, kuras atrodas vienādos un pēc noteiktiem kritērijiem salīdzināmos apstākļos.

Satversmes tiesa arī norādīja, ka Saeimai, saņemot Tiesībsarga priekšlikumus par nepieciešamību izdarīt grozījumus normatīvajos aktos, tie jāizvērtē pēc būtības, nevis jāatstāj bez izskatīšanas.

Satversmes tiesas lēmums ir galīgs un nepārsūdzams.

Relīze sagatavota ar mērķi veicināt izpratni par Satversmes tiesā izskatāmajām lietām. Tā nav uzskatāma par nolēmuma daļu un nav saistoša Satversmes tiesai. Spriedumi, lēmumi un cita informācija par Satversmes tiesu atrodama tiesas mājas lapā www.satv.tiesa.gov.lv.